George Coșbuc
Din viață
versuri

George Coşbuc

Din viaţă

Editura Bestseller
Imagine: Everett Collection

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul
Ministerului Afacerilor Externe

Departamentul Politici pentru Relaţia cu Românii
de Pretutindeni

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE

Mama

În vaduri ape repezi curg
Şi vuiet dau în cale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.

Tu torci. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme-n vreme,
Trei vreascuri rupte dintr-un gard.
Iar flacăra lor geme:
Clipeşte-abia din când în când
Cu stingerea-n bătaie,
Lumini cu umbre-amestecând
Prin colţuri de odaie.

Cu tine două fete stau
Şi torc în rând cu tine;
Sunt încă mici şi tată n-au
Şi George nu mai vine.
Un basm cu pajuri şi cu zmei
Începe-acum o fată,

Tu taci ş-asculţi povestea ei
Şi stai îngândurată.

Şi firul tău se rupe des,
Căci gânduri te frământă.
Spui şoapte fără de-nţeles,
Şi ochii tăi stau ţântă.
Scapi fusul jos; nimic nu zici
Când fusul se desfiră...
Te uiţi la el şi nu-l ridici,
Şi fetele se miră.

...O, nu! Nu-i drept să te-ndoieşti!
La geam tu sari deodată,
Prin noapte-afară lung priveşti
Ce vezi? întreab-o fată.
Nimic... Mi s-a părut aşa!
Şi jalea te răpune,
Şi fiecare vorbă-a ta
E plâns de-ngropăciune.

Într-un târziu, neridicând
De jos a ta privire:
Eu simt că voi muri-n curând,
Că nu-mi mai sunt în fire...
Mai ştiu şi eu la ce gândeam?
Aveţi şi voi un frate...
Mi s-a părut c-aud la geam
Cu degetul cum bate.

Dar n-a fost el!... Să-l văd venind,
Aş mai trăi o viaţă.
E dus, şi voi muri dorind
Să-l văd o dată-n faţă.
Aşa vrea poate Dumnezeu,
Aşa mi-e datul sorţii,
Să n-am eu pe băiatul meu
La cap, în ceasul morţii!

Afară-i vânt şi e-nnorat,
Şi noaptea e târzie;
Copilele ţi s-au culcat
Tu, inimă pustie,
Stai tot la vatră-ncet plângând:
E dus şi nu mai vine!
Ş-adormi târziu cu mine-n gând
Ca să visezi de mine!

Lupta vieţii

Gazel

Copiii nu-nţeleg ce vor:
A plânge-i cuminţia lor.

Dar lucrul cel mai laş în lume
E un bărbat tânguitor.

Nimic nu-i mai de râs ca plânsul
În ochii unui luptător.

O luptă-i viaţa; deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor.

Pe seama cui? Eşti un nemernic
Când n-ai un ţel hotărâtor.

Tu ai pe-ai tăi! De n-ai pe nimeni,
Te lupţi pe seama tuturor.

E tragedie nălţătoare
Când, biruiţi, oştenii mor,

Dar sunt eroi de epopee
Când braţul li-e biruitor.

Comediant e cel ce plânge,
Şi-i un neom, că-i dezertor.

Oricare-ar fi sfârşitul luptei,
Să stai luptând, căci eşti dator.

Trăiesc acei ce vreau să lupte;
Iar cei fricoşi se plâng şi mor.

De-i vezi murind, să-i laşi să moară,
Căci moartea e menirea lor.

Ştefăniţă-Vodă

Cu grabnicele sărituri
A sprintenei lăcuste
Apare-un cal, la cotituri.
Nechezul înspumatei guri
Speria tăcerea din păduri
Şi pacea văii-nguste.
În gura văii, lângă pod
Boierii stau cu frică;
Ei par o gloată de norod,
Pe cai pitici şi plini de glod
În scări temutul voievod
Cu hohot se ridică.

Strângea de frâu şi tremura:
Iar calul, ud de cale,

Pământu-n loc îl frământa
Şi spuma alb-o mărita
Cu sânge roş ce picura
Din strânsele zăbale.

Când vrei să-i afli, nu-i aduni!
Boieri, nu vi-e ruşine?
Vă văd aşa de-atâtea luni,
N-aveţi acasă cai mai buni?
Ori cum? Boieri, sunteţi nebuni?
Vă bateţi joc de mine?

E grea ocara ce ne-o faci
Spătarul îi răspunde.
Dar ţara-i suptă de haraci,
De greci nebuni şi de cazaci;
Săracă ţara, noi săraci,
Şi cai voinici, de unde?

N-ai bani de-un cal? Ia calul meu!
Boierii-n tremurare
Dau slujbe-n gând lui Dumnezeu,
Spătarul suflă des şi greu,
Se pipăie la cap mereu
Să vadă de-l mai are.
Maria ta, vorbim şi noi.
Ei, las-o încurcată!
Vă văd aşa de rupţi şi goi
De latră câinii după voi!

Sunteţi boieri, ori marţafoi?
Spătare, hai odată!

Şi vodă sare jos din şea,
De frâu, fugaru-şi ţine.
Spătaru-ngălbenit privea,
Vedea ce e, şi nu vedea,
Spătarul asta n-o credea
Spătaru-n urmă vine.

Aşa, jupâne, eşti cinstit,
Şi-al tău să fie darul.
Dar frâul nu! Mi l-am oprit
Şi vodă frâul l-a smuncit
Şi-apoi cu frâul a lovit
Ponciş în ochi fugarul.

Cu ochii-nchişi şi fulgerat
De spaima loviturii,
Se nalţă roibu-nviforat,
S-azvârle-n lături şi, turbat,
Ia câmpu-n goană, îndreptat
Spre râpele pădurii.

Se duce-orbiş, fără stăpân,
Cu vuiet ca furtuna.
Boierii-ncremeniţi rămân
Iar coama calului păgân
Cu barba bietului bătrân

S-amestecă, sunt una.
Boieri! Mai ziceţi-mi apoi,
Că vodă nu v-ajută!
Sunteţi săraci, flămânzi şi goi;
Dar fiecărui dintre voi
Eu am să-i dau un cal de soi,
Că-n grajd mai am o sută!

Sub patrafir

Părinte, eu mă-nec din piept
Şi n-am puteri de vorbă multă;
Cât voi putea vorbi m-ascultă
Să-ţi spun în grabă tot şi drept.
Aş vrea să-ncep cu fapte bune,
Dar n-am făcut, ori le-am uitat
Şi raiu-n cap puţin mi-a stat.
Şi-am fost şi prost la numărat –
Şi n-am ce spune.

N-aveam nici vreme. Tata-i mort
Şi mama-i cu copii, sarmana.
Ei de la mine-aşteaptă hrană,

Şi grija numai eu le-o port
De-acum ei singuri să şi-o poarte!
Mi-e milă de durerea lor,
De ei mi-e jale, nu că mor.
Dar cum e scris Că sunt dator
Şi eu c-o moarte.

EU mă cunosc; sunt păcătos,
Că prea am dus-o-n râs şi-n glume...
Prea drag mi-a fost să fiu în lume,
Şi-am prea iubit ce-a fost frumos!
Pe lângă vin, voinicii roată,
Şi chiote pe deal în zori,
Şi ziua luncile cu flori,
Şi hora noaptea-n şezători,
Şi viaţa toată!

Şi mi-a plăcut în jurul meu
Să văd flăcăi pe bătătură
Şi cobza cu isonu-n gură
Să-mi zornăie zorind mereu.
Să văd cum se cotesc şirete
Pe-ascuns nevestele, şi-aprins
Se simt de peste brâu cuprins
Trupşorul cel subţire-ncins
Al unei fete.

Păgân sunt parcă, nu creştin!
Bisericos n-am fost, părinte,

Dar rar, când mi-am adus aminte,
M-am dus şi eu ca să mă-nchin.
Eu am pe Dumnezeu în mine:
Mereu îl simt, şi-l văd mereu –
Gândesc aşa! Mai ştiu şi eu!
Dar, taică, las' că Dumnezeu
Va şti mai bine.

N-am dat în viaţă nimănui
Prilej să-mi poarte duşmănie,
Eu n-am putut să ţin mănie
Că n-am avut, părinte, cui,
Măcar mi-au tot făcut-o unii!
Şi n-am fost slab şi nici fricos:
Pe opt ţi-i dau grămadă jos –
Dar m-am ferit să-mi fac ponos
Cu toţi nebunii.

O dată numai... P-un flăcău
L-am dat de ziduri, pentr-o fată
A doua zi a prins deodată
La plug în deal să-mi pară rău,
Şi nici la boi n-am dat mâncare
Şi-n brazdă plugul l-am lăsat
Şi ca nebun am alergat
Pe dealuri, pe flăcău să-l cat
Să-i cer iertare.

Şi nu mai ştiu... atâta-i tot,
Ba, taică, stai! E cu vecinul.
Pe palme m-alinta creştinul
Şi drag m-avea ca pe-un nepot...
Şi eu i-am sărutat nevasta!
EI moş, ea o copilă-abia.
Mi-a fost şi milă, cum plângea,
Şi, Doamne, ochi frumoşi ce-avea –
Păcat e asta?

Dac-am uitat ceva să spui,
Mi-e martur Dumnezeu, părinte,
C-am spus ce mi-a venit în minte
Şi-oi spune tot, în faţa Lui!
Şi-acum canon... îl ştiu anume!
A fost aşa, şi n-aş cârti:
Canon e că nu pot trăi!
Şi-ntr-altă lume n-o mai fi
Ca pe-astă lume.

Scara

Am găsit-o ieri în prun,
Dar să nu grăbiţi ocara!
I-am luat în pripă scara.
Ea mă-njură: Eşti nebun?
Pune scara!
Dacă-njuri, eu n-o mai pun!

Mai la urmă, pe-un cuvânt:
Să se lase sărutată
De atâtea ori deodată
Câţi fuştei la scară sunt.
Sărutată
Lăudat fii, Tată sfânt!

Unsprezece, spune ea;
Eu zic: Bine, pe credinţă:
Doar o fi având ştiinţă,
Scara câţi fuştei avea,
Pe credinţă
Asta e pierzarea mea!

Şi-o sărut mereu-mereu:
Orice-aţi spune, orice-aţi face,
Nu ştiu cum, dar mie-mi place
Să sărut aşa sunt eu!
Orice-aţi face,
Doar e dat de Dumnezeu!

Dar te uită! Azi mă duc
Pe la ei, şi iată scara!
Vrând să pui la cale ţara,
N-am de lucru şi m-apuc
Să-ntorc scara,
Şi când colo, stau năuc!

Dau să număr la fuştei
Uite-i, frate, doisprezece!
Şi-un cuţit prin piept îmi trece
Împlântat de mâna ei!
Doisprezece,
Iacă-mi moartea, dragii mei!

A greşit, îmi spuneţi voi?
Cum de n-a greşit să-mi spuie
Treisprezece? Să mai suie,
Nu să-mi facă mai vreo doi!
Nu să-mi spuie
Că e miercuri, când e joi!

Zici că poate n-a ştiut
Când vorbea din prun cu mine?
Dar i-a numărat ea bine
Scoborându-i şi-a tăcut!
Nu de mine,
Mi-e de dânsa, ce-a făcut!
M-a scurtat aşa, ştiind!
Dacă-i fire mincinoasă,

Ce folos e că-i frumoasă?
Maica mea, auzi! S-o prind
Mincinoasă!
N-o mai cred, s-o văd murind!

Bradul

Bradu-mi spune bun cuvânt –
— „Să-i trimit?" Mi-a spus: – Trimite-i!"
Tot m-am judecat cu mine:
Să dau bradului mai bine
Ori iubitei
Crezământ?

— „Nu-i trirnite!" zise ea.
— „Că n-am zor să ies în lume.
De-i trimiţi, îi fac de-ocară,
Că-i arunc pe uşi afară –
Scoate-mi nume
Cât or vrea!"

Am s-ascult de brad acum;
Fata minte cum îi vine.

Şi trimit chiar asta-seară
Peţitori la ea s-o ceară –
Rău ori bine,
Tot un drum!

De-o fi, brade, să ghiceşti,
Îţi încred o bogăţie:
Leagăn am să fac din tine,
Şi-un copil – de-o fi cu bine –
Ţi-l dau şie
Să mi-l creşti!

De mă-nţeli, te fac la noi
Poartă curţii: să te-ajungă
Câte rele pierzătoare,
Să te bată ploi şi soare,
Să te-mpungă
Vaci şi boi!

Unul ca o sută

1895

Uite, de-ar fi lege-n ţară
Să popim pe toţi aceia
Cari fac vinului ocară
Şi zoresc, că-i om nebun
Cine crede-n hori şi-n fete – Eu pe cinstea mea vă spun:
De m-aţi bate-n toată ziua,
Nici de dascăl n-aş fi bun!

Însă, de-ar ieşi vreo lege
Că nevestele de-acuma,
Nu bărbaţii, vor alege
Pe primar, şi că-i iertat
Să se caute vrednicia
Numai după sărutat:
De v-aţi pune-n cap cu toţii,
Eu aş fi primar în sat!

Noi vrem pământ!

Flămând şi gol, făr-adăpost,
Mi-ai pus pe umeri cât ai vrut,
Şi m-ai scuipat şi m-ai bătut
Şi câine eu ţi-am fost!

Ciocoi pribeag, adus de vânt,
De ai cu iadul legământ
Să-ţi fim toţi câini, loveşte-n noi!
Răbdăm poveri, răbdăm nevoi
Şi ham de cai, şi jug de boi
Dar vrem pământ!

O coajă de mălai de ieri
De-o vezi la noi tu ne-o apuci.
Băieţii tu-n război ni-i duci,
Pe fete ni le ceri.
Înjuri ce-avem noi drag şi sfânt:
Nici milă n-ai, nici crezământ!
Flămânzi copiii-n drum ne mor
Şi ne sfârşim de mila lor
Dar toate le-am trăi uşor
De-ar fi pământ!

De-avem un cimitir în sat
Ni-l faceţi lan, noi, boi în jug.
Şi-n urma lacomului plug
Ies oase şi-i păcat!
Sunt oase dintr-al nostru os:
Dar ce vă pasă! Voi ne-aţi scos
Din case goi, în ger şi-n vânt,
Ne-aţi scos şi morţii din mormânt;
O, pentru morţi şi-al lor prinos
Noi vrem pământ!

Şi-am vrea şi noi, şi noi să ştim
Că ni-or sta oasele-ntr-un loc,
Că nu-şi vor bate-ai voştri joc
De noi, dacă murim.
Orfani şi cei ce dragi ne sunt
De-ar vrea să plângă pe-un mormânt,
Ei n-or şti-n care şanţ zăcem,
Căci nici pentr-un mormânt n-avem
Pământ şi noi creştini suntem!
Şi vrem pământ!

N-avem nici vreme de-nchinat.
Căci vremea ni-e în mâni la voi;
Avem un suflet încă-n noi
Şi parcă l-aţi uitat!
Aţi pus cu toţii jurământ
Să n-avem drepturi şi cuvânt;
Bătăi şi chinuri, când ţipăm,
Obezi şi lanţ când ne mişcăm,
Şi plumb când istoviţi strigăm
Că vrem pământ!

Voi ce-aveţi îngropat aici?
Voi grâu? Dar noi strămoşi şi taţi
Noi mame şi surori şi fraţi!
În lături, venetici!
Pământul nostru-i scump şi sfânt,
Că el ni-e leagăn şi mormânt;
Cu sânge cald l-am apărat,

Şi câte ape l-au udat
Sunt numai lacrimi ce-am vărsat
Noi vrem pământ!

N-avem puteri şi chip de-acum
Să mai trăim cerşind mereu,
Că prea ne schingiuiesc cum vreu
Stăpâni luaţi din drum!
Să nu dea Dumnezeu cel sfânt,
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea răbda,
Când foamea ne va răscula,
Hristoşi să fiţi, nu veţi scăpa
Nici în mormânt!

Hafis

De ştii tu, băiete, să bei şi să taci,
Haid' vino cu mine!
Ia cupa cea largă şi-ai grijă ce faci
Ascunde-o bine,
Căci mufti ne-o vede şi mufti ne-o ia.

Şi mufti la urmă se pune şi-o bea –
Şi dăm de ruşine!

În strada cea strâmtă e cârciumă-n fund;
Ghiaurii beau bine;
Când merg eu pe-acolo, ghiaurii s-ascund,
Cu spaimă, de mine.
Eu beau câte-o cană, beau două, ba trei;
Eu singur beau zece, de vorbă cu ei,
Şi-i fac de ruşine.

Îmi zise ghiaurul: – „Bătrâne poet,
Ia spune-mi, e bine?
Eu ştiu că e vinul oprit de profet!”
— „Oprit e, creştine!
Dar nu e mirare, că eu îl iubesc,
Mirare-i că unii de-ai voştri-l hulesc,
Şi-aceasta-i ruşine!”

Ghiaurii au haine lipite pe ei;
De dânşii e bine:
Bei vinul, şi mufti nu-ntreabă „ce bei?”
Dar alta-i la mine!
Ulciorul plin, unde să-l pot eu dosi?
Dar haina-mi e largă – mai largă de-ar fi,
Că scap de ruşine!

De ştii tu, băiete, să bei şi să taci
Haid’ vino cu mine;

Al meu să rămâie, de-i rău ce tu faci,
Şi-al tău, de-i un bine!
Ah, tulbure-i, Doamne, impulsul sorbet
Şi limpede-i vinul oprit de profet –
Alah! Mi-e ruşine.

Voichiţa lui Ştefan

Doamna lângă Ştefan vine,
Blândă-n vorbe şi-n purtat:
Doamne, iar eşti supărat!
Sunt, Voichiţă, pentru tine!
Zăpăcită doamna sta
Şi-nflorită de ruşine:
Ce-am făcut, măria-ta?

Tu?... Nimic! Şi vodă strânge
Mâna doamnei, gânditor.
Şerpii-şi au culcuşul lor...
Ah, Voichiţo, cum aş plânge!
Rău ca Radu nimeni nu-i:
Uite-n pumni aşa aş frânge
Gât de lup cum e al lui!

Doamna i-a pătruns cuvântul,
Până-n suflet i-a pătruns.
El tăcea, ea n-a răspuns.
Noapte e, şi bate vântul,
Şi prin noapte, cu vreo doi
Tari să baţi cu ei pământul.
Pleacă Ştefan la război.

Dintr-acelaşi ceas Voichiţa
Nu s-a mai oprit din plâns.
Brâu pe trup ea n-a mai strâns.
Nu şi-a mai gătit cosiţa.
În genunchi, c-un dor păgân
Ea sărută iconiţa
Maicii Domnului, din sân,

Unu-i soţ, iar altu-i tată,
Pentru care se ruga?
Zile-ntregi ea se lupta
De fiori cutremurată;
Când avea pe soţ în gând
Ea se pomenea deodată
Pe părinte blestemând.

Ah, de-ar fi un zid de-aramă
Între dânşii, până-n nori!
Şi prin plâns adeseori
Îi părea că ei o cheamă
Să-i împace! Ea, dar cum?

Pe ea cine-o bagă-n seamă?
Prutul să-l opreşti din drum!

Şi-ntr-o zi, sătui de sânge,
Iată-i, moldovenii vin,
Sufletul, de milă plin,
Al Voichiţei cum se frânge:
Pentru soţul ei dorit
Râde veselă, şi plânge
Pentru-un tată biruit.

Ea cu paşi grăbiţi porneşte
Să-şi cuprindă soţu-n prag;
Ochii-i stinşi s-aprind de drag,
Ştefan însă ocoleşte
Ochii doamnei, e pripit.
Iar Voichiţa nu-ndrăzneşte
Nici să-i zică bun sosit.

Tu mă ştii, Voichiţo, bine!
Neamul vostru-i neam de hoţi,
Şi-i voi duşmăni pe toţi,
Cum te duşmănesc pe tine!
Am să-i curm pe-ai tăi de veci
Nu mai poţi trăi cu mine:
Tu ai mamă, poţi să pleci.

Doamna-ngălbenind scoboară
Ochii umezi în pământ,

Făr-a zice vrun cuvânt.
Iese-apoi. I-a spus s-o doară,
Şi-a durut-o ce i-a spus
Un altar ce se doboară
Când vin trăsnete de sus!

Şi rămas acum viteazul
Singur în iatac, şi-a pus
Capu-n mâini, pe gânduri dus.
El şi-a potolit necazul
Dar pe doamnă o iubea!
Şi-ngropând în coif obrazul
Ştefan vodă-acum plângea!

Doina

Copilo, tu eşti gata
De-a pururea să plângi!
Şi când eşti tristă, Doino,
Tu inima ne-o frângi.
Dar nu ştiu cum, e bine
Când plângi, că-n urma ta
Noi plângem toţi, şi-amarul

Mai dulce ni-e aşa.
Şi toate plâng cu tine
Şi toate te-nţeleg,
Că-n versul tău cel jalnic
Vorbeşte-un neam întreg.

Pe fete-n faptul serii
Le-ntâmpini la izvor,
Tu singură stăpână
Pe sufletele lor.
Le-nveţi ce e iubirea
Şi râzi cu ochi şireţi,
Deodat-apoi te-ntuneci
Şi cântece le-nveţi:
Să cânte ziua-n luncă
Şi seara când se-ntorc,
Când triste-n pragul tinzii
Stau singure şi torc.

Când merg flăcăi la oaste
Cu lacrimi tu-i petreci
Şi stai cu ei, ţi-e milă
Să-i laşi pustii, să pleci.
Cântând le-aduci aminte
De-o fată din vecini,
De mame şi de-ogorul
Umplut acum de spini.
Şi când i-omoară dorul
Şi-n jurul tău se strâng,

Pui fluierul la gură
Şi cânţi, iar dânşii plâng.

E plin de oameni câmpul,
Tu, Doino, -n rând cu ei.
Moşnegi şi oameni tineri
Şi tinere femei
Adună fânu-n stoguri
Şi snop din spice fac
Din scutece copilul
Când plânge-n săhăidac
Te duci şi-l joci pe braţe
Şi-l culci apoi pe sân,
Şi-i cânţi s-adoarmă-n umbra
Căpiţelor de fân.

Din văi tu vezi amurgul
Spre culmi înaintând,
Pe coaste-auzi pâraie
Prin noapte zgomotând,
Şi-asculţi ce spune codrul
Când plânge ziua-ncet
Ah, toate, Doino, toate
Te fac să fii poet.
Şi, singură cu turma,
Privind pierdută-n zări
Spui munţilor durerea
Prin jalnice cântări.

Pe deal românul ară
Slăbit de-amar şi frânt.
Abia-şi apasă fierul
În umedul pământ.
Tu-l vezi sărman, şi tremuri
Să-l mângâi în nevoi.
Şi mergi cu el alături
Cântând pe lângă boi.
Iar bieţii boi se uită
Cu milă la stăpân
Pricep şi ei durerea
Sărmanului român.

Eu te-am văzut odată
Frumoasă ca un sfânt,
În jur stăteau bătrânii
Cu frunţile-n pământ.
Cântai, ca-n vis, de-o lume
Trăită-ntr-alte vremi,
De oameni dragi, din groapă
Pe nume vrând să-i chemi.
Şi-ncet, din vreme-n vreme,
Bătrânii-n jur clipeau
Şi mânecile hainei
La ochi şi le puneau.

Dar iată! Cu ochi tulburi
Tu stai între voinici,
Te văd cum juri şi blestemi

Şi pumnii ţi-i rădici!
Pribegi de bir şi clacă,
Copii fără noroc,
Tu-i strângi în codru noaptea
Sub brazi pe lângă foc.
Şi cânţi cu glas sălbatec,
Şi-n jur ei cântă-n cor
Cântări întunecate
Ca sufletele lor.

Când ştii haiduci în codru
Te prinzi cu ei fărtat,
Li-arăţi poteci ascunse,
Pe stânci le-aşterni tu pat.
Când pun picioru-n scară,
Ţii roibul lor de frâu;
Grăbit, când prind ei puşca,
Scoţi plumbii de la brâu:
Iar când ochesc, cu hohot
Tu râzi, căci plumbii moi
S-au dus în piept de-a dreptul
Spurcatului ciocoi.

Ai tăi suntem! Străinii
Te-ar pierde de-ar putea;
Dar când te-am pierde, Doino,
Ai cui am rămânea?
Să nu ne laşi, iubito,
De dragul tău trăim:

Săraci suntem cu toţii,
Săraci, dar te iubim!
Rămâi, că ne eşti doamnă
Şi lege-i al tău glas,
Învaţă-ne să plângem
C-atât ne-a mai rămas!

Minciuna creştinilor

Proconsulul îi judeca
În largul tribunal din piaţă.
Avea doi popi creştini în faţă.
Un scriitor din ceata sa
S-a ridicat ca să citească
Dovezi şi vorbe ce s-au spus
De cei ce cred într-un Isus
Şi despre legea creştinească.

— „Ei sunt o seamă de iudei
Răutăcioşi din cale-afară.
Cu ceialalţi iudei din ţară
Se gâlcevesc ca de-obicei.
Ei au un zeu, dar fără nume:

Ei râd când noi jurăm pe zei:
Iar a muri, aşa zic ei,
E cel mal mare bun din lume!”

A râs proconsulul: – „De-l vor,
Să fie-al lor de-acuma bunul!
Dar ştiu ca n-o să vrea niciunul
Căci e minciună spusa lor:
Hristos muri-n grozavă silă,
Dar nu de bunăvoia lui:
Ei de-ndărătnici spun ce nu-i
Şi de-ndărătnici nu mi-e milă!”

Dar iată, până când în chin
Se zvârcolesc cei doi pe roată,
Alţi doi se dezlipesc din gloată
Şi-n faţa judecăţii vin.
— „Omoară-ne!” – „Vă-nşeală gândul.
Că mă siliţi la crezământ!
Dar nu vă cred, şi gata sunt
Să vă omor pe toţi de-a rândul.”
O-ntreagă ceată din popor
Spre tribunal acum păşeşte.
Mirat proconsulul priveşte:
Sunt ei nebuni, ori moartea lor
E-ntr-adevăr credinţă vie?
— „Minţiţi! şi-aruncă pumnii-n sus.
A fost un mincinos Isus...
Câţi vreau să moară deci, să vie!”

Dar când văzu că dânşii vin
Mulţime multă, să-i omoare,
De-abia se ţine pe picioare
De multă furie-Antonin.
— „Pornesc pe capul meu nebunii
Voi moartea de la mine-o vreţi?
Ah, ticăloşilor, n-aveţi
Destule râpi, destule funii?”

El dă un semn. Şi-un grabnic stol
De călăreţi izbesc poporul
— „Ei ştiu că e păcat omorul,
De-aceea mor... Să-mi faceţi gol
În jurul meu! O simt eu bine,
Că moartea-i singurul lor ţel,
Dar ei träiesc c-un gând mişel;
Să facă toţi călău din mine!”

Şi-n laturi se azvârl acum
Cu vuiet îngrozit păgânii,
— „A, iată-i! Mi s-adună câinii,
Stau blânzi şi nemişcaţi în drum
Să-i calce caii... mor grămadă...
Loviţi-i dar şi-i spânzuraţi...
Şi câinilor mâncare-i daţi
Şi-i jupuiţi de vii pe stradă!

Ei cred ce spun! Dar vreau să dau
De ei societăţii seamă!

Tot rău-i stânjenit de teamă,
Şi team-aceşti nemernici n-au!
Când n-are zei această gloată,
Ce crime poate face ea!
Şi când pedeapsa cea mai grea
E pentru ei nimica toată!”

Seara

Ai durat prin aer punte
Din fâşii de foc: te-ai dus
Tot mai sus şi tot mai sus
Stai acum pe-un vârf de munte
Şi-ţi întorci senina frunte
Spre apus.

Roşii, ca o lună nouă
Ai tu hainele subţiri,
Lungi şi fără-mpodobiri.
Iar pe tâmplele-amândouă
Porţi, strălucitori de rouă,
Trandafiri.

Ochii-i ţii la soare ţintă,
Şi cu ochii tu-l desmierzi:
E flăcău şi-acum îl pierzi,
Şi ţi-e drag, şi stai ca frântă...
El s-a dus, şi jalnic cântă
Codrii verzi.

Umed aer te-mpresoară
Şi-n durerea ta atunci
Rupi cununa şi-o arunci:
Roşii flori prin aer zboară
Desfoiate, ca să moară
Jos prin lunci.

Plângi acum. Te-a-nvins iubirea!
Albe lacrimi cad pe flori
Şi pe frunze, când scobori
Plânsă către văi privirea.
Şi-o să plângă toată firea
Până-n zori.

Te-a cuprins necaz deodată
Şi din ochi cu ciudă strângi,
Parc-ai vrea să rupi, să frângi
Să-ţi răzbuni, frumoaso fată
Parcă lumea-i vinovată
Că tu plângi!

De pe turn – ce-i el de vină? – Aurul tu ni-l despoi;
De pe ape iai apoi
Ce-i argint şi ce-i lumină!
Codrii tu, de ciudă plină,
Ni-i laşi goi.

Fluturii de prin vâlcele
Tu-i ascunzi acum cu zor,
Culci în cuiburile lor
Veselele rândunele,
Şi pe uşa dragii mele
Pui zăvor.

Iar în urmă, răzbunată,
Moartea cum o simţi venind.
Cu mânie tresărind
Scuturi fruntea-ntunecată
Şi-atunci pletele-ţi, deodată
Se desprind.

Peste braţele rotunde,
Peste pieptul tău frumos,
Ca un râu întunecos
Părul ţi se varsă-n unde
Şi din creştet el te-ascunde
Până jos.

Cu mişcări nespus de line
Tu te nalţi apoi spre cer;

Văi şi lunci şi toate pier – Neagră-n urmă-ţi Noaptea vine,
Fâlfâind din aripi pline
De mister.

La paşti

Prin pomi e ciripit şi cânt,
Văzduhu-i plin de-un roşu soare,
Şi salciile-n albă floare
E pace-n cer şi pe pământ.
Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele-nvierii.

Şi cât e de frumos în sat!
Creştinii vin tăcuţi din vale
Şi doi de se-ntâlnesc în cale
Îşi zic: Hristos a înviat!
Şi râde-atâta sărbătoare
Din chipul lor cel ars de soare.

Şi-un vânt de-abia clătinitor
Şopteşte din văzduh cuvinte:
E glasul celor din morminte,

E zgomotul zburării lor!
Şi pomii frunţile-şi scoboară
Că Duhul Sfânt prin aer zboară.

E linişte. Şi din altar
Cântarea-n stihuri repetate
Departe până-n văi străbate
Şi clopoţele cântă rar:
Ah, Doamne! Să le-auzi din vale
Cum râd a drag şi plâng a jale!

Biserica, pe deal mai sus,
E plină astăzi de lumină,
Că-ntreaga lume este plină
De-acelaşi gând, din cer adus:
În fapta noastră ni e soartea
Şi viaţa este tot, nu moartea.

Pe deal se suie-ncetişor
Neveste tinere şi fete,
Bătrâni cu iarna vieţii-n plete;
Şi-ncet, în urma tuturor,
Vezi şovăind câte-o bătrână
Cu micul ei nepot de mână.

Ah, iar în minte mi-ai venit
Tu, mama micilor copile!
Eu ştiu că şi-n aceste zile
Tu plângi pe-al tău copil dorit!

La zâmbet cerul azi ne cheamă
Sunt Paştile! Nu plânge, mamă!

Fata mamei

În vaduri ape repezi curg
Şi vuiet dau în cale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară—
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.

Tu torci. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme-n vreme,
Trei vreascuri rupte dintr-un gard,
Iar flacăra lor geme:
Clipeşte-abia din când în când
Cu stingerea-n bătaie,
Lumini cu umbre-amestecând
Prin colţuri de odaie.

Cu tine două fete stau
Şi torc în rând cu tine;
Sunt încă mici şi tată n-au
Şi George nu mai vine.
Un basm cu pajuri şi cu zmei
Începe-acum o fată,
Tu taci ş-asculţi povestea ei
Şi stai îngândurată.

Şi firul tău se rupe des,
Căci gânduri te frământă,
Spui şoapte fără de-nţeles,
Şi ochii tăi stau ţântă.
Scapi fusul jos; nimic nu zici
Când fusul se desfiră...
Te uiţi la el şi nu-l rădici,
Şi fetele se miră.

...O, nu! Nu-i drept să te-ndoieşti!
La geam tu sari deodată,
Prin noapte-afară lung priveşti—
— „Ce vezi?“ întreab-o fată.
— „Nimic... Mi s-a părut aşa!“
Şi jalea te răpune,
Şi fiecare vorbă-a ta
E plâns de-ngropăciune.

Într-un târziu, nerădicând
De jos a ta privire:

— „Eu simt că voi muri-n curând,
Că nu-mi mai sunt în fire.
Mai ştiu şi eu la ce gândeam?
Aveţi şi voi un frate...
Mi s-a părut c-aud la geam
Cu degetul cum bate.

Dar n-a fost el!... Să-l văd venind,
Aş mai trăi o viaţă.
E dus, şi voi muri dorind
Să-l văd o dată-n faţă.
Aşavrea poate Dumnezeu,
Aşa mi-e datul sorţii,
Să n-am eu pe băiatul meu
La cap, în ceasul morţii!“

Afară-i vânt şi e-nnorat,
Şi noaptea e târzie;
Copilele ţi s-au culcat—
Tu, inimă pustie,
Stai tot la vatră-ncet plângând:
E dus şi nu mai vine!
Ş-adormi târziu cu mine-n gând
Ca să visezi de mine!

În miezul verii

O fâşie nesfârşită
Dintr-o pânză pare calea,
Printre holde rătăcită.
Toată culmea-i adormită,
Toată valea.

Liniştea-i deplin stăpână
Peste câmpii arşi de soare,
Lunca-i goală: la fântână
E pustiu; şi nu se-ngână
Nicio boare.

Numai zumzetul de-albine,
Fără-ncepere şi-adaos,
Curge-ntruna, parcă vine
Din adâncul firii pline
De repaos.

Şi cât vezi în depărtare
Viu nimic nu se iveşte...
Iată însă, colo-n zare,
Mişcător un punct răsare
Şi tot creşte.

Poate-i vrun bătut de soartă
Care-aleargă pe câmpie
Într-atâta lume moartă!
Dor îl mână, griji îl poartă,
Domnul ştie!

Poţi acum să-l vezi mai bine:
E femeie, o sărmană,
Strâns la piept în scutec ţine
Un copil; şi-n sârg ea vine,
Vine-n goană.

De călduri dogoritoare,
Foc aprins îi arde chipul;
Un cuptor e roşul soare,
Şi cărbune sub picioare
E nisipul.

Când ajunge la fântână,
Jos pe-o pajişte săracă
Pune-odorul ei. Din mână
Saltă cumpăna bătrână
Şi se pleacă.

Scârţâind, din nou ea creşte.
Mama toarnă cu tot zorul
Apă-n pumni, şi se grăbeşte
La copil şi-i răcoreşte
Obrăjorul.

Bea apoi şi ea pe fugă.
Merge iarăşi după asta
La copil şi-i dă să sugă;
Frânt-apoi, pe-o buturugă
Stă nevasta.

Şi e linişte pe dealuri
Ca-ntr-o mănăstire arsă;
Dorm şi-arinii de pe maluri
Şi căldura valuri-valuri
Se revarsă.

Niciun nor văzduhul n-are
Foc sub el să mai ascunză;
Nicio pasăre prin zare,
Nu se mişcă-n lumea mare
Nicio frunză.

Singur vântul, colo, iată.
Adormise la răcoare
Sub o salcie plecată
Somnuros în sus el cată
Către soare.

Mai e mult! Şi ca să-i fie
Scurtă vremea, până pleacă,
El se uită pe câmpie,
Fluieră şi nu mai ştie
Ce să facă.

Dar deodată se opreşte:
Peste ochi îşi pune-o mână
Şi zâmbind copilăreşte
Curios şi lung priveşte
Spre fântână!

Iarna pe uliţă

A-nceput de ieri să cadă
Câte-un fulg, acum a stat,
Norii s-au mai răzbunat
Spre apus, dar stau grămadă
Peste sat.

Nu e soare, dar e bine,
Şi pe râu e numai fum.
Vântu-i liniştit acum,
Dar năvalnic vuiet vine
De pe drum.

Sunt copii. Cu multe sănii,
De pe coastă vin ţipând
Şi se-mping şi sar râzând;

Prin zăpadă fac mătănii;
Vrând-nevrând.

Gură fac ca roata morii;
Şi de-a valma se pornesc,
Cum prin gard se gâlcevesc
Vrăbii gureşe, când norii
Ploi vestesc.

Cei mai mari acum, din sfadă,
Stau pe-ncăierate puşi;
Cei mai mici, de foame-aduşi,
Se scâncesc şi plâng grămadă
Pe la uşi.

Colo-n colţ acum răsare
Un copil, al nu ştiu cui,
Largi de-un cot sunt paşii lui,
Iar el mic, căci pe cărare
Parcă nu-i.

Haina-i măturând pământul
Şi-o târăşte-abia, abia:
Cinci ca el încap în ea,
Să mai bată, soro, vântul
Dac-o vrea!

El e sol precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat,

Vezi de-aceea-i încruntat,
Şi s-avântă, şi se crede
Că-i bărbat;

Cade-n brânci şi se ridică
Dând pe ceafă puţintel
Toată lâna unui miel:
O căciulă mai voinică
Decât el.

Şi tot vine, tot înoată,
Dar deodată cu ochi vii,
Stă pe loc să mi te ţii!
Colo, zgomotoasa gloată,
De copii!

El degrabă-n jur chiteşte
Vrun ocol, căci e pierdut,
Dar copiii l-au văzut!
Toată ceata năvăleşte
Pe-ntrecut.

” Uite-i, mă, căciula, frate,
Mare cât o zi de post
Aoleu, ce urs mi-a fost!
Au sub dânsa şapte sate
Adăpost!”

Unii-l iau grăbit la vale,
Alţii-n glumă parte-i ţin
Uite-i, fără pic de vin
S-au jurat să-mbete-n cale
Pe creştin!

Vine-o babă-ncet pe stradă
În cojocul rupt al ei
Şi încins cu sfori de tei.
Stă pe loc acum să vadă
Şi ea ce-i.

S-oţărăşte rău bătrâna
Pentru micul Barba-cot.
" Aţi înnebunit de tot
Puiul mamii, dă-mi tu mâna
Să te scot!"

Cică vrei să stingi cu paie
Focul când e-n clăi cu fân,
Şi-apoi zici că eşti român!
Biata bab-a-ntrat în laie
La stăpân.

Ca pe-o bufniţ-o-nconjoară
Şi-o petrec cu chiu cu vai,
Şi se ţin de dânsa scai,
Plină-i strâmta ulicioară
De alai.

Nu e chip să-i faci cu buna
Să-şi păzească drumul lor!
Râd şi sar într-un picior,
Se-nvârtesc şi ţipă-ntruna
Mai cu zor.

Baba şi-a uitat învăţul:
Bate, -njură, dă din mâini:
" Dracilor, sunteţi păgâni?
Maica mea! Să stai cu băţul
Ca la câini!"

Şi cu băţul se-nvârteşte
Ca să-şi facă-n jur ocol;
Dar abia e locul gol,
Şi mulţimea năvăleşte
Iarăşi stol.

Astfel tabăra se duce
Lălăind în chip avan:
Baba-n mijloc, căpitan,
Scuipă-n sân şi face cruce
De Satan.

Ba se răscolesc şi câinii
De prin curţi, şi sar la ei.
Pe la garduri ies femei,
Se urnesc miraţi bătrânii
Din bordei.

” Ce-i pe drum atâta gură?”
” Nu-i nimic. Copii ştrengari.”
” Ei, auzi! Vedea-i-aş mari,
Parcă trece-adunătură
De tătari!”

Ispita

Ei, acum te uiţi la cană,
Că s-a spart! Dar dă-o-n foc!
Nu-mi fi inimă duşmană
Când vezi răul lângă mine
Haide, prinde-mă mai bine
De mijloc!

Uite-mi hainele, ca spuma,
Le-am ţesut cu mâna mea;
Zici în gândul tău acuma:
Ce mai pui de căprioară!
Vezi, aşa o văduvioară
Mi-ar plăcea!

Ha, ha, ha! Să-ţi meargă veste
De şiret!... Ei, cine-mi eşti!
Tragi cu ochiul la neveste;
Treci prin sate ca-mpăraţii
Da te-or bănui bărbaţii
Şi-o păţeşti!

Spune-mi drept: ţi-au spus vrodată
Popii că păcate-ţi scriu
Dacă-mbrăţişezi vreo fată?
Să nu-i crezi! Ei ştiu Psaltirea,
Dar ce foc o fi iubirea
Nici nu ştiu.

Nu-ţi plac ochii verzi? Ei, iacă!
Uite-ai mei! Nu te uita
Prea cu dor, că pot să-ţi placă!
O, sunt tineri zeci şi sute
Cari ar vrea să mi-i sărute
Şi eu ba!

Hoţule! Te uiţi la mine;
Ştiu eu ce gândeşti acum,
Că de-aceea ţi-e ruşine
Eu de-aş fi flăcău odată
Nu m-aş ruşina de-o fată
Nicidecum.

Iacă... stau pe la fântână!
Dă-mi cârligul... Aoleu,
Nu mă strânge-aşa de mână!
Nu m-ai strâns? Şi-ţi vine-a plânge?
Haid degrabă şi mă strânge,
Că eu vreu.

Crezi că nu? Ba cum s-arată
Ştii tu fata cum s-o-mpaci.
Ori te superi tu pe-o fată
Când o strângi şi ea te-njură?
N-ai păţit? Ia taci din gură,
Că te faci!...

Şi mi-e cald! Şi uite-n faţă
Sunt aprinsă; şi zău nu,
Nimeni nu m-a strâns în braţă
Mijlocelul meu frângându-l
Dacă n-ai de-acuma gândul,
Poate tu!

Vrei să bei? Şi nu ţi-e teamă
Că mi-e olul descântat?
Cine bea să poarte seamă
Să sărute pe stăpâna
Olului... nu pune mâna,
Că te bat!

Ei, mă duc acum. Deseară
Iarăşi viu! Şi spune-mi drept
Vii şi tu? Te-ntâmpin iară
Ca şi ieri, cu vase pline!
Nu veni!... Şi să ştii bine
Că te-aştept!

Dragoste învrăjbită

I

Fata sta la poartă, mă-sa la prilaz
Nu ştiu ce-avea fata, că-i era necaz
Şi umbla de colo până colo beată.
O vedea şi mă-sa că e supărată
Şi că-i joacă-n lăcrămi ochii arşi de foc,

O vedea prin casă că se-nvârte-n loc;
Prinde-n mâini un lucru numai ca să-l prindă,
Iese-n tindă, intră, iarăşi iese-n tindă
Şi frământă casa cu nimic, aşa.
Ieri, cât a fost ziuă, nu s-astâmpăra
Nici cât baţi în palme, şi-alerga silhuie,
O trudea vreo taină şi-ar fi vrut s-o spuie
Şi de multă trudă, n-a vorbit deloc.
S-a culcat în urmă supărată foc
Şi prin somn întruna a vorbit cu şoapte.
Astă-dimineaţă s-a sculat de noapte
Şi-a tors două fuse până s-au sculat
Ceialalţi ai casei. Şi-avea plânsă faţa.
N-a vrut să mănânce. Toată dimineaţa
N-a vorbit nici două, iar când a-nceput
Mă-sa cu ocară, fata s-a făcut
Albă şi-apoi verde şi-a izbit din mână
Fusul plin şi furca şi-a umplut de lână
Laviţele vetrei. Bine, fă, dar ce-i?
A luat în urmă cusătura ei
Cea cu flori cămaşă, soare de frumoasă
Şi s-a dus în pragul tindei, ca să coasă.
Dup-un ceas de vreme, mamă-sa venind
Nu ştiu ce să-i spuie, s-a crucit privind
Cusătura fetei: Nu vezi că se pierde?
Unde-ar fi cu galben, ai cusut cu verde;
Crucile pe umăr nu le-ai dus în şir.
Numără, Simino, numără pe fir;
Trei le treci şi două le desparţi deoparte,
Ca să iasă forma scrisă ca la carte.

Florile altiţei, tu le spânzuri sus,
Roşul de pe margini uite cum l-ai pus!
Şi-ai cusut cu negrul fluturii pe coate!...
A văzut Simina greşurile toate
Şi-a început să taie cusătura-n rând.
Se uita la pânză! dar nebunu-i gând
Alerga departe, numai foc şi pară.
Când se-ntoarse-n urmă mamă-sa de-afară
Şi-a pus mâna-n şolduri şi-a privit-o drept:
Ai stricat, Simino, ce-ai cusut la piept!
Ce-a fost bun: păi, uite mânecile-s rele!
Ce-ai făcut? Stai beată şi te uiţi la ele!
Ea prinzându-şi toate sculele-ntr-un loc
Le-azvârli deoparte: Dă-le, mamă, -n foc!

II

Avea biata fată ca de ce să-şi poarte
Sâmbetele însăşi. Zi, că şi la moarte
S-a gândit Simina, dar la asta nu.
Mă-sa e de vină! Mă-sa-i zise: Du
Câteva şi Linei, că şi ea-ţi aduce!
Lina! Parcă fetei îi venea s-apuce

Şi de gât s-o strângă până va muri
Lina, că din dânsa doar le răsări
Cearta cu Lisandru! Lina-i vinovată!
Ieri, de la chindie, şi-astăzi ziua toată
S-a izbit cu gândul, tot pe gânduri stând,
Parcă e cu farmec! Tot acelaşi gând,
Parcă-i sta Lisandru prapur înainte!
Se muncea Simina să-şi aduc-aminte
Când s-au prins la ceartă, pentru ce şi cum?
Ce-a zis el? Şi dânsa ce-a răspuns, şi-n drum
Cine-a fost s-audă? El a zis: Ei lasă,
Pentru-atâta lucru nu fi mânioasă!
Dac-am zis-o, iartă, n-am să ţi-o mai zic.
Ea s-a-ntors grăbită, n-a răspuns nimic
Şi-a plecat. Lisandru într-un suflet vine:
Nu te las, Simino, vreau să mor mai bine!
Nu te las acasă! Stăi, că faci păcat!
Uite, dă-mi o palmă şi să fiu iertat!
El a hărţuit-o, n-a lăsat-o-n pace
Şi-o silea să râdă. Hoaţa se preface!
Ea smucindu-şi însă grabnic braţul drept
L-a lovit cu pumnul mânioasă-n piept
Ca s-o lase-n pace! Şi-a plecat, nebuna!
Asta-i ce o doare, asta numai una:
L-a lovit! Lisandru, ca trăsnit, cum sta,
A privit în urmă-i şi-a strigat aşa:
Nu te cunoscusem, fă, mai dinainte!
Dar aşa ţi-e portul? Bine, ţine minte:
De pe mine-ţi crească iarbă verde-n prag.
Rău e şi Lisandru. Dacă-l are drag

Într-atâta fata şi el ştie bine,
Cum îl rabdă locul, Doamne, cum îi vine
Suflet să mai umble zile supărat
Pentru-o vorbă numai? El e om bărbat,
N-o să-şi prindă doară mintea c-o femeie
Pentru ce s-aprinde? pentru ce să ieie
De bani buni prostia oricărei femei?
Vezi, a lui e vina! Nu e vina ei,
A voit să-şi bată joc de ea, s-o strângă
Cu ţâţâna uşii şi-i venea să plângă
De necaz! Sărmana, ea s-a încrezut
Şi-acum el în urmă vezi ce i-a făcut:
I-a spus verde-n faţă că-i mai place Lina!
Ea-l iubeşte, biata, cum iubeşti lumina
Ochilor, şi toate-toate i le-a dat
Şi-acum el o poartă gurilor prin sat,
O-ngloteşte-n vorbe ca pe-o vinovată
Tuturor le spune, că Simina-i fată
Mai aşa şi-altminteri, toţi ştiu de la el
Că pe-un braţ Simina are un negel:
Vezi cum vine, Doamne, peste om năpastea?...
Toată ziua fata s-a gândit la astea
Şi din toate una mai mult răsărea:
Şi-a bătut Lisandru joc numai de ea.
Şi gemea Simina, foc acum pe dânsul,
Şi strângea din gură să-şi înghită plânsul.

III

A venit Joiana. Fata şi-a luat
Doniţa, să mulgă. Era bine seară.
Cald bătea prin frunze vânt de primăvară.
Fratele Siminei, Nicu, tremurând,
Sta-n cămaşa-i lungă de copil, ţinând
Lumânarea-n preajma doniţei. Deodată
El clăteşte ceara şi-ngânând arată
Pe pământ cu mâna: Uite ce-ai făcut.
Şi târziu la urma urmei a văzut
Fata că de lapte doniţa e goală:
Mult pe jos mulsese, şi-altă parte-n poală
Nicu e de vină! Nu mai văd defel!
Şi-l izbi deoparte, şi-a lovit în el.
Şi plângând copilul şi-a căutat cărarea.
Ea luând din mână-i volnic lumânarea
O lipi de-o piatră ca să mulgă iar.
Nu mai era lapte şi mulgea-n zadar
Ugerul. Iar vaca poate niciodată
N-a mai fost ca astăzi neastâmpărată
Şi-a-ncetat Simina, ca s-a ostenit.
Când era prin tindă, ea şi-a amintit
C-a lăsat aprinsă albă lumânare.
D-apoi ce? Atâta pagubă mai mare!
Şi-i sări deodată gândul la viţel:
N-a lăsat în uger lapte pentru el

Şi-l auzi, sărmanul, cât de jalnic muge:
Ei, dar ce-i o noapte! Mâine-n zori va suge!
Şi-a nălţat din umeri. Iac-aşa!... Ce-i pasă!
A intrat aprinsă şi grăbită-n casă,
Doniţa punând-o după uşă-n cui.
Mă-sa stă crucită. Păi acol-o pui?
Vino şi strecoară laptele odată!
Ea prinzându-şi grabnic vasul, i-l arată
Mă-sei şi-l izbeşte: Ce să mai strecor?
Şi răstit se-ntoarse fata-ntr-un picior.
Şi s-a-ntors şi mă-sa negrăind de teamă,
Nu cumva să bage omul ei de seamă,
Ce isprăvi îi face fata, c-apoi joc!
Şi s-au pus la cină. Fata sta la foc
Şi când zise mă-sa: Haida, fă, la cină!
Nu mănânc! răspunse şi ieşi-n grădină.

IV

Se-nserase bine. Turmele trecând
Zângăneau vrun clopot, şi veneau pe rând
De la câmp. Amurgul înnegrise zarea.
S-auzea-n departe tremurat cântarea

Buciumului jalnic, ca un psalm în vânt.
Şi plângea Simina şi privea-n pământ
Şi-şi vedea viaţa toată pustiită
Dintr-o vorbă numai! Se simţea slăbită
Ca d-un veac de boală. Toate-acum s-au dus!
Şi din ce? Simina n-avea chip de spus.
Ieri, de către seară, a plecat Simina
Ca să duc-o mustră de cusut la Lina,
Prietena ei, poate cea mai bună-n sat
Mă-sa-n târg fusese ieri şi-a cumpărat
Mere; şi Simina a luat trei mere
Să le ducă Linei. Şi Lisandru-i cere,
Întâlnind-o-n stradă, mărul cel ţinut
Pentru el! Ea-l dete însă necerut:
De pe piept cămaşa vesel ea-şi desface,
Singur el s-aleagă mărul care-i place.
Dar dacă iau două? Bine, dacă vrei,
Îmi ajunge unul! Dar dacă iau trei?
Şi Simina râde: Mi le iei pe toate!
Dacă-ţi place, ia-le! Tu te superi, poate?
Nu, Lisandre; uite, aş fi vrut, aşa,
Să dau Linei unul. Lasă, că-i voi da
Altă dată; Lina n-are doar să piară!
Dacă-i pentru asta, fac eu astă-seară
Să-ntâlnesc pe Lina, să-i dau mărul, vrei?
Eu ţi le dau ţie, nu i le dau ei.
Bine, îi dau mărul, spui că-i de la mine,
Şi-aşa mi-e mai dragă Lina decât tine.
.....

V

Ea stătea pe laiţ sub cireş. Cu ea
A venit şi Turcu. Liniştit şedea
Câinele de-alături şi-şi privea stăpâna.
Braţul stâng nălţându-l, ea-şi aduse mâna
Până peste-obrajii rumeni şi învolţi,
Iar cu mâna dreaptă, apucând de colţ
Mâneca ei stângă, îşi ştergea plânsoarea.
Se pornise vântul prin cireş, şi floarea
A-nceput să ningă şişăind domol,
Şi cădea pe pieptul şi pe braţul gol
Al Siminii, stându-i albă-n poala rochii.
Două-trei flori poate au ajuns în ochii
Câinelui, şi-n urmă câinele-a-nceput
Mârâind să mişte capul. A tăcut
Câteva clipite şi-a-nceput mai tare.
Fata, tresărită, se mira ce are
Câinele, şi blândă ea l-a mulcomit.
N-auzea nimica. Vântul a clătit
Ramura pe care sta vro păsărică
Şi dormea, şi biata s-a zbătut de frică,
Şi-acel zgomot dase cânelui prepus.

Ce-ntuneric! Fata s-a izbit în sus,
Şi simţea că-i arde capul tot, ca focul,
Şi de-amar năvalnic n-o mai ţine locul.
Prea sunt eu nebună! Şi pe când zicea
S-a nălţat cu totul, hotărât avea
Gândul să se ducă liniştit în casă.
Dar simţea o mână grea cum îi apasă
Pieptul şi-o sugrumă, şi o ţine drept.
Ce să fac în casă? Dar aici ce-aştept?
Şi-i venea să ţipe ca dintr-o pădure
Şi-i venea să urle ca din foc, să-njure,
Şi-i venea să plece, noaptea cum era,
La Lisandru-acasă. Ce e de-ar pleca?
L-ar găsi prin curte, l-ar găsi la cină,
L-ar ruga, spunându-i că el nu-i de vină
Şi plângând i-ar zice: Nu fi supărat,
Bate-mă, Lisandre, că nu faci păcat!
El e bun ca lumea, el le iartă toate,
El nu ţine minte şi-ar ierta-o poate!

Şi cu-aceste gânduri ea s-a-mbărbătat
Dar în clipa asta Turcu şi-a nălţat
Capul, întorcându-l într-o parte ţântă.
S-a mişcat şi fata şi-a rămas ca frântă
Şi simţea că ochii-i ca de friguri ard.
Cine-i? Ce-i acolo? S-auzea la gard
Parcă-i om, ce vine. Se gândea Simina
Că de bună seamă iarăşi e vecina
Tudora, că dânsa, după obicei,

Rupe din gard vreascuri, când nu-i gardul ei.
Dar pe vremea asta? Tocmai potrivită,
Pe când toată lumea doarme liniştită.
De-ar fi fost mai ziuă, fata s-ar fi dus
Drept la gard, şi leicii furcă i-ar fi spus
Vorbe de ocară, numai trei cuvinte,
Că de mult tot fură gardul, ş-apoi minte
Dac-o-ntrebi, şi jură când e la prilej
Că de-a pus ea mâna măcar pe-un gâtej
S-o găsească moartă mâine-n zori vecinii.
Ba a spus odată tatălui Siminii:
Ce te legi de mine? Hai, să vezi ce ard,
Iacă-mi sari cu vorba că eu fur din gard!
Vreai să-ţi fac eu poate gardul nou? Ba bine;
Leagă-te de fată-ţi, ce te legi de mine?
Ea-ţi despoaie gardul

Şi Simina sta
Locului, de spaimă nici nu cuteza
Să răsufle tare, ca să n-o audă
Tudora, şi-a prins-o tremurul de ciudă,
Şi simţea suindu-i sângele-n obraz.
Slabă eşti de înger! Şi-i era necaz
De slăbia de astăzi, ca de-o făcătură.

Câinele întruna mârâie din gură.
Ca să tacă, fata grabnic l-a adus,
I-a pus capu-n poală şi pe ochi i-a pus
Mâinile, deodată a simţit că-i trece

Junghiul pe sub coaste, fulgerat şi rece,
Şi s-a strâns de spaimă toată lângă pom
A văzut cu ochii cum trecea un om
Prin grădină. Iată-l! Ţine-n mâini zăbunul
Parcă-s doi e umbră! Nu, e numai unul.
Un tâlhar! Se duce spre fereastră drept.
Inima Siminei se zbătea în piept
Ca pe mal un păstrăv, şi vro două clipe
Nu-i venea răsuflet. Şi-i venea să ţipe,
Se temea. Să tacă mai rău se temea.
Ar fi mers în casă, dar dac-o simţea
De pe paşi tâlharul? S-ar grăbi să vie
Către ea, s-o bată. Doamne, cine ştie
Ce om rău e dânsul, rău, că altfel cum?
Vrun fugit din ocnă, care-ţi sare-n drum
Şi te-omoară. Iată-l, s-a oprit d-odată
Şi tiptil s-aşează la fereastră, iată
El îşi ţine-n mână pălăria, stând
Ca lipit de ziduri, şi din când în când
Îşi iveşte capul, numai câte-o clipă
Şi pătrunde casa şi s-ascunde-n pripă.
Uite-acum se duce şi-acum stă lipit
La fereastra casei cea din răsărit,
Tot mai des priveşte, tot mai mult s-arată.
Parcă n-ar fi-n casă cel pe care-l cată.
Nu ştiu cum Simina nu se mai simţea,
Îi venea să creadă şi tot nu credea,
Dar în urmă omul s-a întors odată
Drept, aşa că fata îi văzu curată
Faţa-n zarea lampei. Roşie s-a făcut

Şi-i venea să râdă de ce s-a temut.
Şi-ar fi râs cu hohot, dar cu mâna stângă
Şi-a-nvelit obrajii şi-a-nceput să plângă.

VI

Se zarea de lună. Câinele-a lătrat
La străin, dar vesel fuga el a dat
Ca să-i lingă mâna şi să i se-arete
Prieten. Şi-atunci glasul plângătoarei fete
Se-ncerca să cheme câinele napoi,
Numai ca s-audă hoţul, că sunt doi
În grădină. Vântul, gata să se culce,
Murmura o rugă doinitor de dulce.

VII

Nu eşti supărată? Nu, dar tu?
Nici eu!
Şi mă ierţi? Lisandre, eu am fost de vină!
Răsărise luna, galbenă şi plină,
Ca o fată blândă care-n chip duios
Vine sus din ceruri să ne-aducă jos
Liniştea şi pacea zărilor albastre
Şi cu dor să umple sufletele noastre.

Sub cireş iubiţii mult timp au rămas.
Când din uşa tinzii s-auzi un glas
Mustrător, dar dulce: Unde eşti, Simino?
Ne culcăm! Pe uşă pui zăvorul, vino!.

Prutul

Prutule, tu vii turbat
Şi cu sânge-amestecat,
Şi n-ai pace şi-alinare
Şi n-ai loc cum vii de mare:
Ce ţi-e iar de spumegare?
Şi-aduci arme ghintuite,
Trupuri de voinici ciuntite,

Steaguri de oştiri păgâne
Şi cai roibi fără de frâne!
Iar de maluri tu izbeşti
Capete moldoveneşti
Şi prin rădăcini încurci
Bărbi cărunte, bărbi de turci!
Spune, Prutule, măi frate,
Spune-mi, ale cui păcate?

Oliolio! Voinic durut!
De când sunt pe lume Prut
Ce văzui n-am mai văzut!
Cât cuprinzi cu ochii-n zare
Numai tunuri, numai care,
Numai turci bătrâni călare,
Numai turci, numai cazaci.
Multă-i frunza pe copaci,
Dar de stai şi seama faci
Tot erau mai mulţi cazaci.
Barba lor bătea-le brâul
Şi ţineau cu dinţii frâul,
Pe-unde trec ei duc pustiul!

Şi când i-am văzut, creştine,
Că iau calea către mine,
Şi când le-am văzut mai bine
Ochii cu fulgerătura,
Pletele cu zbârlitura,
Bărbile cu-ncâlcitura,

Eu de maluri m-am izbit
Prins de friguri şi-ngrozit,
Că mi se negrea vederea
Şi mi se topea puterea
Şi-amărât stăteam ca fierea!

Dar când mă-ntorsei spre deal,
Maică, ce văzui pe mal!
Cât ai face cruce-o dată,
Măre iacă mi s-arată
Moldoveni, ştiuţii mei,
Prăfuiţi şi puţintei
Nici să nu te uiţi la ei
Şi veneau, veneau, veneau,
Turcii-n bărbi bolboroseau,
Că pe mal ei ce-ţi vedeau?
Vedeau fulgeru-n picioare,
Alb de arme lucitoare
Şi-nfrăţit cu sfântul soare,
Vedeau vodă bogdănesc:
Dare-ar Domnul să trăiesc
Să mai stau să-l mai privesc!
Zările-alergându-le,
Vifor măsurându-le
Fulger despicându-le!
Calu-n vânt i se-ncurca

Prin urdii îmi fulgera,
Brazdă-n urmă-i revărsa,

Brazda roşie-nflăcărată
Tot cu sânge-amestecată
N-am mai văzut niciodată!
Iar cel vodă bogdănesc
Da năvală-n căzăcime,
Şi dă proşca-n tătărime,
Iama prin ianicerime,
Şi prin deset năvălea
Desetul de mi-l rărea
Şi, pe turci cum îi izbea,
Zarea nu-i mai încăpea!
Şi-mi părea de-atâta bine
Că vedeam că vremea vine
Şi-au să-ncapă ei şi-n mine!

Oliolio, ce pui de leu!
Dragă-i fu lui Dumnezeu
Şi mult bine-a mai avut
Mama care l-a născut!
Că-l vedeam cum umblă roată.
Şi-alerga câmpia toată,
Luând gloată după gloată
Şi-mpingându-le mereu
Tot încoa spre-adâncul meu!
S-au încăierat pe mal
Om cu om, şi cal cu cal,
Şi din piepturi se izbeau
Şi cu dinţii se rupeau,
Şi grămezi-grămezi cădeau.

Morţii-mi închideau cărarea,
Sângele-mi mărea vărsarea,

Groaza-mi mai creştea turbarea.
Şi de-aceea vin urlând
Arme, steaguri aducând
Şi cai roibi fără de frâne
Şi stăpâni de oşti păgâne.
Şi de-aceea vin turbat
Mânios şi spumegat
Că de-atâta uluire
Nu mai pot să-mi viu în fire!

Decebal către popor

Viaţa asta-i bun pierdut
Când n-o trăieşti cum ai fi vrut!
Şi-acum ar vrea un neam călău
S-arunce jug în gâtul tău:
E rău destul că ne-am născut,
Mai vrem şi-al doilea rău?

Din zei de-am fi scoborâtori,
C-o moarte tot suntem datori!
Totuna e dac-ai murit
Flăcău ori moş îngârbovit;
Dar nu-i totuna leu să mori
Ori câine-nlănţuit.

Cei ce se luptă murmurând,
De s-ar lupta şi-n primul rând,
Ei tot atât de buni ne par
Ca orişicare laş fugar!
Murmurul, azi şi orişicând,
E plânset în zadar!

Iar a tăcea şi laşii ştiu!
Toţi morţii tac! Dar cine-i viu
Să râdă! Bunii râd şi cad!
Să râdem, dar, viteaz răsad,
Să fie-un hohotit şi-un chiu
Din ceruri până-n iad!

De-ar curge sângele pârău,
Nebiruit e braţul tău
Când morţii-n faţă nu tresari!
Şi însuţi ţie-un zeu îţi pari
Când râzi de ce se tem mai rău
Duşmanii tăi cei tari.

Ei sunt romani! Şi ce mai sunt?
Nu ei, ci de-ar veni Cel-sfânt,
Zamolxe, c-un întreg popor
De zei, i-am întreba: ce vor?
Şi nu le-am da nici lor pământ
Căci ei au cerut lor!

Şi-acum, bărbaţi, un fier şi-un scut!
E rău destul că ne-am născut:
Dar cui i-e frică de război
E liber de-a pleca napoi,
Iar cine-i vânzător vândut
Să iasă dintre noi!

Eu nu mai am nimic de spus!
Voi braţele jurând le-aţi pus
Pe scut! Puterea este-n voi
Şi-n zei! Dar vă gândiţi, eroi,
Că zeii sunt departe, sus,
Duşmanii lângă noi!

Fragment

În vale văd căscioara cu streşină de brad;
Aud, târziu prin noapte, pâraiele ce cad
Cu vuiet de pe dealuri; şi-ntinsele păduri
În cor îşi cântă doina, cu zeci de mii de guri.
Acum un trăsnet frânge cu hohot repetat
Un brad din faţa casei.

De vuiet deşteptat
Tresar şi-n chinul spaimei fiorii mă cuprind
Că nu te văd prin casă. Dar iată, vii zâmbind,
Şi caldă-ţi simt suflarea, pe-obrazul rece-al meu.
— „De ce să-ţi fie frică? E sfântul Dumnezeu
Din cer, şi-acum vorbeşte cu brazii pe pământ
A lui e şi furtuna, şi-a lui, iubite, sunt
Şi brazii. Şi nu face el rău la ce-i al lui...”
Parcă ştiam eu asta, şi nu-ndrăzneam s-o spui!
De ce să-mi fie frică?

Te pleci şi mă dezmierzi;
De drag, o, dragă mamă, mă afli şi mă pierzi
Din ochi; îmi iei o mână şi-n mâna ta o strângi
Şi-mi faci cu dânsa cruce pe piept, şi parcă plângi.
Iar azi tu plângi într-una... Ori poate-aşa cred eu,
Căci azi tu-mi eşti departe, şi tu, şi Dumnezeu!
(1896)

Pe deal

I

Ah! e mult de-atunci! Cărarea
Netedă pe deal urca;
Dealul plin de flori era
Şi albastră zarea.

Azi poteca e urâtă,
Face cotituri în drum,
Dealul e cu spini acum,
Zarea mohorâtă.

Nu mai sunt copii s-alerge
După cuiburi, după flori!
Şi pe culmi, în sărbători
Nimeni nu mai merge

II

Mai trăieşti, şi-ţi merge bine,
Vechi străjer? Nu m-ai uitat?
E de mult de când n-am stat,
Ulmule, sub tine.

Tot aici? Amar e gândul,
Vecinic nemişcat să stai;
Vezi, de-atunci eu alergai
Lumile de-a rândul!

Ce te miri? Eu viu, fârtate,
Trist aşa şi liniştit –
Sunt bătrân! M-au obosit
Căile-alergate.

Tu cântai, şi-n depărtare
Eu priveam râzând pe lunci:
Eu m-am. Cuminţit de-atunci,
Râd aşa de-arare!

III

Iar de-aici, din zarea culmii,
Şir de dealuri eu privesc;
Culmea lor o-mpodobesc
Ca şi tine, ulmii.

Satu-n vale pe-o colină.
Mic şi vesel: colo-n fond,
Uite-l verde şi rotund
Nucul din grădină!

Iar pe sub colină, râul
Curge-ncins pe lângă ea,
Tocmai cum pe draga mea
O încinge brâul.

Şi zburdalnic de pe coaste,
Gureşe păraie cad;
Plopii stau pe mal, la vad,
Ca soldaţii-n oaste.

Plopii! Mă cunosc ei bine.
De copil!... Acum şoptesc,
Dau din cap şi lung privesc
Buimăciţi spre mine.

IV

Iată luncile-nainte;
Gardul ţarinei mai sus!
E nebun! Ah, mi-am adus
Şi de ast-aminte.

Gardul, în copilărie.
Vecinic l-am asemănat
C-un nebun care-a plecat
Razna pe câmpie.
Şi râdeam, făcându-i glume;
El tăcea răbdând mereu.
Câte n-am văzut şi eu
De atunci prin lume!

Am văzut, mânaţi de soartea
Vremurilor, bieţi sărmani
Alergând pe la duşmani
Ca să-şi afle moartea!
Ardu-n zări râzând s-afundă,
Şi mă tem a-l mai privi:
Azi, sarcastic, el ar fi
Gata să-mi răspundă!

V

Pe sub marginea pădurii
Boii pasc pe lângă car;
Din pădure geme rar
Zgomotul săcurii...

Văd în zori, cum merg s-adune
Mure fetele: doinesc,
Râd pe drum şi hohotesc
Ca nişte nebune.

Albe poartă-n mâni cofiţe;
Albe rochii fluturând,
Fug pe dealuri scuturând
Roua din cosiţe.

E duminică. Din vale
Se ivesc răzleţi flăcăi,
Toţi îşi fac pe-ascuns din văi
Către codri cale.

Sus senin şi jos verdeaţă!
Ce cuminte-i să trăieşti,
Când ţi-e dat să stăpâneşti
Numai o viaţă!

Mai demult... ah, toate-acestea
Mai demult s-au întâmplat –
Să nu-ntrebi ce-a mai urmat
Când s-a-nchis povestea!

VI

Dar auzi... ce jalnic cântă
Clopotele-acum în sat;
Glasul lor e-ndurerat,
Ruga lor e sfântă.

Ele plâng, şi mi se strânge
Inima cum stau şi-ascult,
Ele plâng şi tot mai mult
Prin văzduhuri plânge.

Nu-i nimic, nimic în fire
Mângâios ca glasul lor!
Iat, -am tresărit uşor
Ca de-o nălucire.

Îmi părea că după mine
Cântă ele – şi sunt viu!
Doamne, şi-mi era-n sicriu
Negrăit de bine!

VII

Toţi au dreptul câteodată
Să se piardă-n aiurări!
O, dar nu pentru visări
Ni-e viaţa dată!

Uite, graurii pe luncă,
Veseli, fericiţi ce sunt,
Şoimul se roteşte-n vânt
Şi spre ei s-aruncă.

Ei poeţi sunt ai câmpiei,
Şoimul este-al lor despot –
Firea lumilor e-n tot
Chipul tiraniei!

Legea ei e-nlănţuirea
Unui şir de nedreptăţi:
Dar eu văd de-atâtea daţi
Ce cuminte-i firea!

Numai prin nedrept ea poate
Pe cei slabi să-i facă treji,
Pe fricoşi bărbaţi viteji,
Dând schimbării toate.

VIII

Nu mă plâng! îmi pare mie
Uneori că sunt învins,
Sufletul mi-l simt cuprins
De melancolie.

Iar atunci îmi vine plânsul.
Sunt copil, şi plâng uşor!
Plânsul meu e-al tuturor;
Ce păcat e-ntr-însul?

Când mă văd în prada sorţii,
Plâng – eu ştiu! – dar nu mă plâng!
Mă-ndoiesc, dar nu mă frâng
Gândurile morţii.

Soartea pe nedrept mă bate:
Poate e mai bine-aşa!
Iată, suferind, voi da
Şoimului dreptate!

Plâng? Dar lângă leagăn cântul
Mamei de-obicei e trist –
O, eternule psalmist,
Mare ţi-e cuvântul!

” De durere, chin mi-e somnul;
Foc şi fiere traiul meu:
Dar tu laudă mereu,
Suflete, pe Domnul!”
(1896)

Nebunul

— „O văd, o văd! Departe-n văi
Cu groază-n suflet, Tată sfânt.
Cu părul despletit în vânt—”
Şi ochii lui s-aprind văpăi.
— „Te-nşală, Medre, ochii tăi;
Nevasta ţi-e-n mormânt.”

— „Şi mânile-i de mijloc ţin
Copilu-n aer ridicat;
Şi-alearg-aşa, ţipând prin sat—”
Şi glasu-i slab de plâns e plin.
— „Ce gânduri fără rost îţi vin!
Copilul e-ngropat!”

— „Şi-mi arde casa! Limbi de foc
Ard lumile lui Dumnezeu;
Cad bârne-aprinse-n capul meu—”
Privirea-i stă ţintită-n loc.
— „Ei, taci acum! Ai fost proroc
Destul, nu fi mereu!”

— „Sunt cu sacuri... şi-mi vor izbi
Sâcurea-n Cap, că sunt ocnaşi!
Eşti tata meu, să nu mă laşi—”
Şi-acum fricos în jur privi.
— „Să nu te temi! Ei n-or veni,
Că-n jur ei au ostaşi.”

Şi tata strâns de piept ţinea
Pe fiul său. Ofta duios,
Dar lung şi crunt de nemilos
În ochii fiului privea.
Iar fiul tremurând stetea,
Plecându-şi ochii-n jos.

Era voinic. Ar fi putut
S-arunce-n văi aşa ca-n joc
Pe tată-său, dar sta pe loc
Cu teama cânelui bătut.
El toate, toate le-a pierdut,
Băiat fără noroc!

— „Când îl vedeam pe punte-n sat,
Treceam pe-alături prin părău.
Eu bine lui, el mie rău—”
Vorbea cuminte şi-aşezat.
— „Era el, Medre, supărat
Pe tine, de flăcău.”

— „Ei, cânele! De m-a voit
Pe mine fata, nu pe el,
Sunt eu de vină? Ba de fel–”
Şi-acum vorbea grăbit-grăbit.
— „Ei, iar te-aprinzi! E un mişel,
Şi lasă-l, că-i ocnit!”

— „Sub ţâţa stângă vreau să-i pui
Cuţitul... da, să-l potrivesc,
S-apăs şi-apoi să-l învârtesc—”
Şi iar ardea privirea lui.
— „Ei, taci acum! Să nu mai spui
De el, că te lovesc.”

— „Să-mi horcăie, când i-oi fi pus
Pe piept genunchii amândoi;
Eu vreau să plec să-l văd, apoi—”
Acum sări turbat în sus.
— „Stăi, Medre, stăi! Sărac de noi,
Ce gânduri te-au răpus!”

E râpă-n faţa lor. Târând
Pe tată-său, care-l strângea
De mijloc şi-n zădar proptea
Picioarele-n nisip, căutând
Să-l ţie-n loc, acum urlând
Spre râpi el se ducea.

Un scurt, sălbatic sforăit
Pe nări, e glasul luptei lor;
Se-ncleaştă teama de omor
Cu furia: se duc grăbit,
Şi-acum pe râpi s-au prăbuşit
Şi tata şi fecior!

(1896)

Roata morii

Stăteam pe gânduri, eu şi gloata.
La roata morii ne uitam
Şi de-n zadar ne frământam,
Că de-adevăr noi tot nu dam:
De ce să-nvârte roata?

— „Păi, nu-nţelegi tu româneşte?
— Vezi scocul?” –” Văd.” –” Şi ce-i pe scoc?”
— „E apă.” –” Bun! Stă apa-n loc?”
— „Ba vine.” –” Ei, acum cioc-poc
Şi roata să-nvârteşte!”

Moraru-şi scutură luleaua
Râzând. Avea el azi ce-avea
Căci alte-dăţi când ne vedea
În jurul morii ne făcea
Primire cu nuiaua.

Eram voioşi că sta s-asculte
Şi ne spunea ce e, ce nu-i.
Dar cum era puţin năprui

Făcea ca din cioc-pocul lui
Să nu-nţelegem multe.

— „Da' roata carului ce face?
Se-nvârte?" –" Da." –" Ba cum, ehei!
Se-nvârte ea de capul ei?"
— „Ba, când o-mpingi." –" Eu ce spusei?
Se-nvârte-aşa, şi pace.

Iar-roata ici... o-mpinge apa."
Acum noi toţi am hohotit.
Morarul ăsta e smintit:
Când vrea să doarmă pe-odihnit,
El pat îşi face grapa!

Că de-ar împinge-o, ea nebuna
S-ar năpusti, ieşind din scoc,
S-ar duce pe pârău cioc-poc—
Dar uite, roata stă pe loc
Şi totuşi umblă-ntruna.

— „Ei, bat-o Dumnezeu s-o bată!
Dar cum să plece dac-o legi
De moară, mă! Nu mă-nţelegi?
Cu voi nu mântui zile-ntregi:
Ea stă, că e legată!"

Să-ţi faci acum, creştine, cruce!
Priveam cu spaimă la morar.

O legi? şi stă! Dar e-n zadar!
Şi roata doar o legi la car,
Şi ea se duce, duce!

— „Se duce roata? Bun, dar carul?
El stă pe loc ca mine-acum.
El fuge crezi? Ba nicidecum,
Fug numai roţile pe drum” –
Ei, zi: nu-i prost morarul?

Şi ne temeam să nu se bată,
Că prea l-am zăpăcit de tot.
Păi carul stă? Minciuni de-un cot!
Ba carul fuge ca netot
Cu roatele deodată!

— „Am zis că nu? Ba, fuge doară
Ei, fuge, vezi! ştiam şi noi.
De ce n-o ia la fug-apoi
Şi moara ta către zăvoi
Cu tot ce e prin moară?

Moraru-şi puse-n sân luleaua,
Tăcut şi grav: se pregătea
La sfat cu noi altfel să stea;
Şi ce dovadă-i trebuia
Mai bună ca nuiaua?

Iar ce-a urmat la ce-aş mai spune?
Noi n-am ajuns la niciun rost.
Tu zici: –" Erai, băiete, prost,
Şi roata pentru tine-a fost
A patra dimensiune!"

Şi-apoi? Eu văd şi astăzi gloata
Făcând aşa! Tu nu-ntâlneşti
Atâtea fapte omeneşti,
Le vezi, le-auzi, şi te cruceşti
De ce se-nvârte roata?

Un cântec barbar

Voi laşi dătători de porunci,
Mai râdeţi! Nevolnică turmă,
Mai râdeţi, că-i râsul din urmă!
S-apropie ziua! Şi-atunci
Vedea-veţi, sălbateci barbari,
Câmpiile voastre-necate
De vuietul multor armate,
Ca vuietul apelor mari – Veni-vom ca-n ziua de-apoi;
Va plânge cu hohote zarea

De cară, de cai, de strigarea
Mulţimii pornite spre voi!

Ieşi-vor din negru pământ,
În zale de-argint cavalerii,
Puternici ca grindina verii,
Şi roibii cu nările-n vant
Vor trece-n sălbatec galop
Spre Roma! Şi miei vor fi leii,
Fugi-vor de spaimă mişeii
Cuprinşi de pornitul potop
Spre Roma! Călcând pe cohorţi
Răzbi-ţi-vom colosul de-aproape
Şi nu va mai fi cine să-ngroape
Mulţimea cea mare de morţi!

Din Istru vom face pârâu,
Să-l umpli, romane, cu sânge,
Cu lacrimi pe care le-or plânge
Nevestele neamului tău!
Şi nu vei putea să mai pui
În şiruri înfrânta-ţi armată,
Şi-om face să fie odată
Toţi corbii şi lupii sătui!
Căci vultur să fii, un colos,
Cu aripi de repezi furtune
Şi cuibul în cer de l-ai pune,
De-acolo noi da-te-vom jos!

Ce-i viu sfâşia-vom în dinţi;
Aprinde-vom templele tale;
Vom naşte pustiul în cale;
Vom face pe-ai voştri părinţi
S-ascundă trufaşul lor chip
În togă, plângând de ruşine,
I-om trece sub furci caudine,
I-om pune cu fruntea-n nisip.
Şi fără de milă, călăi,
În faşe strivi-vom poporul,
Şi mândri vom pune piciorul
Pe gâtu-mpăraţilor tăi!

Vom face cât cerul de nalt
Mormanul cadavrelor crunte
Şi munte vom pune pe munte
Şi cerului da-vom asalt.
Pe-al vostru Zalmoxe-pigmeu
L-om prinde de barbă-nhăţându-l,
Cu tronu-i cu tot răsturnându-l
Din cer, căci acel Dumnezeu
Ce lasă pe-al vostru pământ
Să crească atâta urgie,
Acela nu poate să fie
Nici mare, nici tare, nici sfânt.

Ah, dac-am putea măsura
Pe cât ni-e de plină măsura,
Vedea-vei ce multă ni-e ura,

În ziua din urmă a ta!
Că dacă voi toţi aţi muri
De spaimele morţii nainte
De-al nostru sosit, din morminte
V-am scoate de-oriunde veţi fi!
Şi răzbunătoarelor sorţi
Le-am face cu palma dreptate,
Căci feţele voastre le-am bate,
Scuipându-ţi pe fiii tăi morţi!

Flăcări potolite

E cald. De drum îndelungat
Picioarele de-abia-l mal ţin,
Şi-i cale până-n sat!
El e flămând şi e-nsetat
Şi-i slab, că e bătrân.

Tot dă către fântână zor.
Sub tei, la margine de drum,
S-oprise pe răzor,
Aici la loc răcoritor
Sfârşit stătea acum.

Pe-acelaşi drum de soare plin,
Să se ridice, şi-a crezut
Că moare-n câmp aici,
Ca prins de friguri şovăi
Şi-n urma a căzut.

Nevasta i-a murit; Şi-apoi
I-a ars şi casa; i-a trăsnit
Deodată patru boi.
Trăia la praguri, şi-n nevoi
Că-n urmă-a-nnebunit."

— „Nebun, din ce?" – „Cuvântul meu
Şi-al altora, e zvon prin sat;
Dar ştie Dumnezeu!
Din multe toate, – zic şi eu,
Dar, urma, din băiat."

— „Era mişel?" – „Ba nu, deloc;
Dar singur el a tot zorit
Să-şi bage capu-n foc:
S-omoare p-un flăcău la joc.
Şi-i dus de-atunci, fugit."
Să spun de la-nceput.
Nimicun... ei!... şi ce-a făcut
Destul de rău a fost.

De frica ocnei s-a răznit,
Şi-i dus de-atunci. Mai ştiu şi eu!

Aşa i-a fost menit.
Dar bun băiat! De-o fi murit,
Să-l ierte Dumnezeu.”

Şi-au dat bineţe şi-au tăcut.
Străinul parcă se gătea
Să plece, şi-ar fi vrut
Să fugă dac-ar fi putut –
Şi sta şi se gândea.

Într-un târziu el a-ntrebat,
Privind aşa pe deal, răzleţ:
— „Departe-i până-n sat?
Să nu vă fie cu bănat:
Întreb, că sunt drumeţ.”

— „Când eşti voinic, ţi-e dealu-ntins
Ca şesul ici... dar pentru noi
E drum cu dinadins.”
Şi-au stat tăcuţi, că i-a cuprins
O jale pe-amândoi.

Şi iarăşi a-nceput cuvânt
Străinul, tremurat şi rar,
Uitându-se-n pământ:
— „Am mai umblat pe-aci... dar sunt
Amar de ani, amar!

Ştiam şi oameni...” El şi-a dus
Pe tâmple mâna-ngândurat:
— „Şedea pe vale-n sus
Ion al Anei... cică rus
Din moşi; l-or fi-ngropat?”
„Ion al Anei... L-ai ştiut
E mort de-un veac! Şi bun creştin,
Tot cinste ne-a făcut.
Dar multe, Doamne, l-au bătut
I-a fost paharul plin.”

— „Era bogat?” – „Era. Şi-a fost
Cuminte om; dar nu ştiu cum,
Aşa i-a mers de prost.
E rău, când anu-ntreg ţi-e post,
Şi masa când ţi-e-n drum.

Străinul parcă n-auzea
Cuvintele; pe gânduri dus,
Sta piatră şi tăcea.
Deodată, parcă făr-a vrea,
Ridică ochii-n sus.

— „Nepoată ţi-e?” Şi-a arătat
Spre fată. – „Cresc copii şi eu.
E mă-sa colo-n sat,
Dar e rămasă de bărbat
Şi-i tânără, şi-i greu!

Sunt văduv de vro zece ani,
Iar fata mea – mai bine-mi dau
Averea la golani!
Când faci copii, îţi faci duşmani,
C-atâta minte au!”

E gata moşul de plecat,
Şi spre străin întors apoi:
— „Ţi-e drumu-ndelungat,
Şi-i noapte. De n-ai gazdă-n sat,
Să vii să dormi la noi...”

— „Că n-am... dar uite, nu e vânt
Şi-i cald. Sub cap o mână pui,
Dorm colea, pe pământ.
Îţi mulţumesc!” – „Păi, Dormnul sfânt
Te poarte-n paza Lui!”

El trist privind în urma lor
Cum se duceau spre sat grăbiţi,
Rămase gânditor
Şi frânt ca oamenii când mor,
Cu ochi încremeniţi.

Când i-a pierdut din ochi, voi
Să se ridice, şi-a crezut
Că moare-n câmp aici,

Ca prins de friguri şovăi
Şi-n urma a căzut.

Târziu detot s-a ridicat,
Şi ochii-i se facură grei
Ca celul îmbătat –
Şi spre fântână s-a plecat
Privind în fundul ei.

Apoi el scoase tremurând
Din traista-i un cuţit de-oţel,
Şi, dus aşa de-un gând,
Strângea cuţitu-n pumn, câtând
Cu-atâta drag la el!

Mult timp în mână l-a-nvârtit.
De patruzeci de ani purta
Cu el acest cuţit:
Era pentr-un duşman menit –
Ce dulce gând era!

Şi-acum... acum e de prisos!
Şi-ncet cu-ncetul desfăcut
Din pumnul strâns vârtos,
Spre-adâncuri, vâjâind în jos,
Cuţitul a căzut!

Tovarăş, drag! de patruzeci
De ani, ai fost viaţa lui!

Şi-acum tu mort petreci –
Dar taina voastră-n veci de veci
La nimeni n-o s-o spui!
Bătrânul s-a nălţat apoi,
Spre deal ca un copil privind;
Ah, dealuri scumpe, voi!
Bieţi ochii, slabi şi numai doi
Puţine zări cuprind!

Cărarea asta, o ştia,
Şi colo stânca de-adăpost
Pe ploaie-n vremea grea
Şi parc-acelaşi vânt bătea,
Şi toate cum au fost!

E sat dincolo – drum umblat
Şi dealul mic, uşor să-l sui –
Aici l-a legănat
Măicuţa lui, şi-aici în sat
Sunt morţi părinţii lui!

Măcar din deal, aşa ca-n zbor,
S-arunce ochii-n jos spre văi,
Spre sat, spre casa lor!
Vor fi bătrâni, ei poate mor.
Şi-atunci erau flăcăi!

Dar nu... în sat el ce-ar căta!
El ştie tot ce-ar mai fi vrut

Să ştie-n viaţa sa
Sunt morţi ai lui! El – un pierdut
Mai bine-i poate-aşa!

Şi parcă neştiind nicicum,
Prin iarba el şi-a pipăit
Toiagul său acum,
Şi-apoi porni... pe-acelaşi drum
Pe carele-a venit!

Sosise noaptea. Din apus
Se răsfira fierbând un nor
De-un rece vânt adus.
Zburau ţipând cucori pe sus
Cu glas tânguitor.

Mereu se depărta de sat
Bătrânul, slab cu ochii plini
De lacrimi şi bănat –
Mergea de-un gând nebun purtat:
Să moară-ntre străini!

Vântoasele

Să ne ferească Dumnezeu
Şi-audă-ne din cer cuvântul!
Mi l-a-nghiţit acu pământul,
Şi-atâta om aveam şi eu!
Mi l-am întors în pat cu mâna,
Şi-am fost la babe şi la vraci
Şi-am dat şi milă la săraci –
Şi mi-a murit la săptămână!

De suflet noi voiam să-l dăm
Şi-l dedem gata-n mâna morţii!
Era voinic; trăsese sorţii,
Şi-am tot zorit să-l însurăm.
Găsisem una mai de gazdă –
Căci nu eram nici noi din drum
Dintâi n-o vruse nicidecum
Dar s-a mai dat şi el pe brazdă.

Şi ne-am gătit după puteri,
Cu lăutari s-aducem fata,
Cu vin şi chef, precum e data –
Ţin minte toate, ca de ieri.
Şi câţi nuntaşi! Să-i spuie pragul!
Şi-afară ger, ca la Craciun.
Mireasa ici, dincolo nun,
Şi-n mijloc el, mai mare dragul!

Şi-aşa deodată l-au cuprins
Călduri – c-a fost şi cald în casă –

El a ieşit de după masă
Îmbujorat de vin şi-aprins.
Şi până să băgăm de seamă,
Vântoasele-şi făcură rost—
Şi dacă nu ştiu eu ce-a fost,
Atunci eu nu ştiu cum mă cheamă!

În curte el de vorb-a stat
Cu doi flăcăi. Şi vezi, deodată.
Aşa din vorbă aşezată
Gemu cu glasul înfundat;
Apoi cu mâinile-amândouă
Şi-a rupt cămaşa de pe el –
Flăcăii spun, dar nu la fel;
Dar drept e cum vă spun eu vouă.

Că vâjâia vârtej de vânt,
Pe când vorbeau: plecase răul!
Şi undele-nghiţind flăcăul
L-au ridicat de pe pământ.
Şi se făcu-n văzduh roşeaţă
Ca-ntr-un pahar cu sânge-umplut –
Băiatul meu era pierdut
Când s-a mai limpezit de ceaţă!

Ce-a fost apoi – la Dumnezeu
Sunt toate câte sunt să fie!
Ce-a fost apoi, pământul ştie;
Dar spui ce-am auzit şi eu –

Că l-au văzut fugind orbeşte
Se jură vameşul, de-i ceri,
Şi doar el nu-i copil de ieri
Să nu-nţeleagă ce vorbeşte!

— „Venea ca un nebun spre rău.
Din jos de pod! Şi cu mirare
Eu stam să văd ce gânduri are,
Că-n vad e apa până-n brâu.
Pe mal s-a desculţat în grabă,
Trecând prin râu. L-aş fi strigat,
Dar m-am temut că-i apucat
Şi-mi prind cu Necuratul treabă.

Pe mal dincolo nu-l văzui
Să-şi tragă cizmele-n picioare.
Fugea de-a razna pe răzoare
Desculţ, aşa – de maica lui!"
Vezi, nu i-au dat răgaz la multe!
Şi eu l-am tot rugat frumos:
— „Să-mbraci măcar cevaşi pe dos".
Dar parc-a fost el om s-asculte!

Şi-aşa-n neştire l-au purtat
Cum nici nu te gândeşti cu gândul!
Trei sate l-au purtat de-a rândul!
Şi-acolo, într-al treilea sat
Bătu-n ferestre la o casă –
Ei, vezi, şi să te miri ce spun:

din om întreg te fac nebun,
Şi din voinic, neom te lasă.

Ei spun aşa ca s-a ţinut
Cu văduva din cas-aceea.
Dar eu nici nu cunosc femeia –
Şi-a fost apoi, că nici n-am vrut
Să ştiu de ea. Şi-am stat întruna.
Am stat de el ca să-l însor,
Şi el, văzând că-i tot dăm zor,
S-a lepădat de ea cu buna.

Şi-acolo, Doamne, mi l-au dus,
De ne-a stricat tot rostul vieţii!...
Şi-l aşteptam la horă, bieţii,
Şi, galbeni-ceară, când ne-au spus
Flăcăii, cari au fost cu dânsul:
Eu n-aveam lume pe pământ
Să ştiu pe care lume sunt,
Aşa mă podidise plânsul.

A doua zi, pierit zăcea
În ieslea grajdului, pe paie.
Şi-ar fi putut din el să taie
Bucăţi-bucăţi, că nu simţea.
N-avea putere-n el să-şi tragă.
Nici sufletul, şi-aşa răpus
Zăcea pe ţol cu faţa-n sus
Cu ochii stinşi şi fără vlagă.

În două zânele l-au rupt,
I-au stors şi sângele cu-ncetul
Căci nu putea să-şi mişte, bietul,
Nici ochii-n cap! Şi i-au mai supt
Şi glasul, ca pe muţi lăsându-l;
Iar noi din gură-i n-am putut
S-aflăm ce-a fost şi ce-a făcut,
Şi nu-i puteam ghici nici gândul!

Îi dase ceasul rău în drum!
De nu-mi ieşea atunci din casă,
Eu n-aş fi de copil rămasă,
Că l-aş avea băiat şi-acum!
Aşa... mi l-a-nghiţit pământul
Şi-atâta om aveam şi eu –
Să ne ferească Dumnezeu
Şi audă-ne din cer cuvântul!

Din adâncimi

Din adâncimi fără de margini
A răsărit pe cer o stea;

Şi trişti, nemişcători de-a pururi
Aprinşii sori priveau la ea.

De la-nceput, de când e lumea,
Izbită ea prin spaţiuri reci
Să duce-ntr-una, să tot duce
Şi să va duce-n-veci de veci.

Să scuturau, gemând prin noapte,
Din visuri deşteptaţii sori
Ca să-şi mai scuture urâtul,
S-alunge-ai frigului fiori.

Şi să uitau cu jale-n drumul
Pierdutului drumeţ acum –
O, de-ar putea şi ei vreodată
S-alerge-n veci pe-acelaşi drum.

Căci ei de la-nceputul lumii
Stau solitari în gol aşa,
Şi-n lungul cel de veci al vremii
Ei tot pe-acelaşi loc vor sta.

Dar nu ştiau că steaua-n treacăt
Îşi plânge-amarul ei noroc,
Că, de-obosită, pizmuieşte
Pe cei ce stau etern în loc.

Cântec

A venit un lup din crâng
Şi-alerga prin sat să fure
Şi să ducă în pădure
Pe copiii care plâng.
Şi-a venit la noi la poartă
Şi-am ieşit eu c-o nuia:
" Lup flămând cu trei cojoace,
Hai la maica să te joace" –
Eu chemam pe lup încoace,
El fugea-ncotro vedea.

Ieri pe drum un om sărac
Întreba pe la vecine:
– „Poartă-se copiii bine?
Dacă nu, să-i vâr în sac!"
Şi-a venit la noi la poartă
Şi-am ieşit eu şi i-am spus:
— „Puiul meu e bun şi tace
Nu ţi-l dau, şi du-te-n pace!
Eşti sărac dar n-am ce-ţi face!
Du-te, du-te!" şi s-a dus.

Şi-a venit un negustor
Plin de bani, cu vâlvă mare,
Cumpăra copii pe care

Nu-i iubeşte mama lor.
Şi-a venit la noi la poartă
Şi-am ieşit şi l-am certat:
— „N-ai nici tu, nici împăratul
Bani să-mi cumpere băiatul!
Pleacă-n sat, că-i mare satul,
Pleacă, pleacă!” şi-a plecat.

CUPRINS

1. Mama
2. Lupta vieții
3. Ştefăniță-Vodă
4. Sub patrafir
5. Scara
6. Bradul
7. Unul ca o sută
8. Noi vrem pământ!
9. Hafis
10. Voichița lui Ştefan
11. Doina

12. Minciuna creştinilor

13. Seara

14. La paşti

15. Fata mamei

16. În miezul verii

17. Iarna pe uliţă

18. Ispita

19. Dragoste învrăjbită

20. I

21. II

22. III

23. IV

24. V

25. VI

26. VII

27. Prutul

28. Decebal către popor

29. Fragment

30. Pe deal

31. I

32. II

33. III

34. IV

35. V

36. VI

37. VII

38. VIII

39. Nebunul

40. Roata morii

41. Un cântec barbar

42. Flăcări potolite

43. Vântoasele

44. Din adâncimi

45. Cântec